

gnitate non sunt incompatibilia, ut communiter docetur : ergo *a fortiori* ejecti et fugitivi, qui, sua culpa, a tali obligatione immunes fieri non potuerunt. Omnimodam igitur castitatem servare debent : sed obligatio paupertatis et obedientiæ suspenditur, quoad exercitium, circa ea quæ suo statui sunt necessaria ; v.g., rerum temporalium administrationem habent, civiliter se obligare, de acquisitis ad finem sibi procurandi alimenta disponere, domicilium mutare aliaque in claustris prohibita, sed in sæculo necessaria, agere possunt, quia de facto non habent superiorem a quo dirigantur. Non possent vero de acquisitis aliter quam pro necessariis disponere, sine legitimi superioris licentia ; quia eorum dominium non pro se, sed pro monasterio acquisierunt ; qui revera manent religiosi, se emendare et ad propria monasteria redire tenentur. Si ergo in sæculo decederent, eorum hæreditas ad respectiva monasteria, secundum jus canonicum, pertineret, non vero juxta hodiernum jus civile nostrum. Expensas autem ab ipsis in sæculo factas etiam pro vitæ necessariis, religio solvere non teneretur, nec in casu quo eos de novo susciperet, nisi forte haberent peculium ex quo solutio fieri posset.

2º Tenentur similiter ad alia vota quæ in aliquibus religionibus votis essentialibus adduntur, et ad cæteras regularium observationes quæ cum statu suo facile conciliari possunt ; non autem ad eas quæ difficiliiores essent. Ita *Ferraris* et multi apud ipsum, contra *S. Ligorium* et plures ab eo citatos, qui volunt ejectos ab hujusmodi observantiis, ut jejuniis, vigiliis, ciborum delectu et similibus liberos esse, quia earum observatio statum regularem comitatur.

3º Ejectus, fugitivus vel apostata se corrigere tenetur et petere ut iterum admittatur, quia, sicut habens votum ingrediendi religionem curare debet, quantum potest, ut admittatur, ita *a fortiori* et qui religionem jam professus est ; alioquin ex malitia sua reportaret commodum, nempe libertatem manendi in sæculo. Monasterium respuere non potest regularem etiam juste ejectum qui se

ostendit emendatum et petit regressum, ut expresse habetur in Decretal. l. 3, tit. 31, cap. ultimo, et in Decreto S. Cong. Concil. sub Urbano VIII edito. Si autem ejectus, fugitivus vel apostata regressum sincere petens, obtinere non possit, tuto manere potest in sæculo, nisi religionem laxiorem inire malit : ad id non tenetur, quia eam non vovit, et jam per se non stat quominus suam observet, si semel, his aut ter petierit ut reciperetur et fuerit repulsus.

Si autem manens in sæculo, in Ordinibus etiam minoribus sit constitutus, in habitu clericali incedere tenetur, ut declaravit S. Cong. die 1 aprilis 1628 : Pius VI, per indultum diei 19 martii 1792, omnibus Galliarum archiepiscopis, episcopis et diocesium administratoribus concessit facultatem, v. g., dandi regularibus cujuscumque ordinis vel instituti, qui extra conventum vivere et regularem habitum dimittere coacti sunt, induendi vestes sæculares, ecclesiastico tamen viro convenientes, ac permanendi in eo habitu sub obedientia Ordinarii, dum jurisdictione superioris regularis in se uti non poterant.

Religiosi conversi, aut in Ordinibus saltem minoribus non constituti et ejecti, vestes laicales deferre possunt, ut tenent *Suarez, Ferraris* et alii plures.

4º Prælati ordinum fugitivos et apostatas requirere tenentur, si absque gravi ordinis detrimento possint, quia jure divino et naturali salutem eorum invigilare debent : non tamen eos recipere tenentur, nisi videantur correcti ; quia sicut incorrigibilis expelli potest, ita et fugitivus non correctus potest non recipi. Ita *Layman, Sanchez, Busenbauth, S. Ligorius*, etc.

5º Ejectus autem, vel fugitivus aut apostata ad religionem rediens, non tenetur de novo novitiatum obire et professionem emittere, ut ostendit *Ferraris*, verbo *Ejicere*, n. 36, addens non esse statim ad gradus et præcedentias restituendum, sed prius probandum.

6º Ubi plura monasteria faciunt unum corpus sub eodem capite, qui vovit, de uno ad aliud transferri potest etiam invitus ; secus vero, si singula suos habeant superiores sub episcopo vel Papa, quia obe-

dientiam non vovit nisi in tali conventu determinato.

Notandum fugitivos ob solam fugam jure nullas incurrere poenas, apostatas vero ipso facto excommunicatos esse juxta communem sententiam. In nostra autem diœcesi, excommunicatio est certa et episcopo reservata. Regulares, habitum sine rationabili causa dimittentes, graviter peccant et excommunicationem ipso facto incurrunr. In Sexto l. 3, tit. 24, cap. 2.

SECTIO DECIMA. — Specialia de monialibus.

Priusquam essent moniales proprie dictæ, multæ erant virgines ac viduæ Deo consecratæ etiam in primis Ecclesiæ sæculis, quas sæpe commemorant S. Cyprianus, Tertullianus, Sozomenus, Socrates, etc. Deinde quo tempore cœperunt monachi, fuerunt pariter monialium cœnobia: soror S. Antonii, soror S. Pachonii fuerunt virgines et aliarum puellarum magistræ. S. Greg. Naz. refert, Orat. 20, n. 89, S. Basilium cœnobia virginum instituisse. Theodoretus refert, Historia relig., cap. 30, innumeras suo tempore existisse virgines, quarum aliæ vitam solitariam ducebant, et aliæ vitam communem in cœnobiis; ita ut ducentæ et quinquaginta in uno monasterio, et plures, degerint. In occidentè multa similiter et valde numerosa erant virginum cœnobia.

Quæ de regularibus in genere diximus, monialibus etiam applicari debent, inquantum mulieres illorum sunt capaces; sed quædam de monialibus specialiter dicenda sunt, nempe 1° de earum monasteriis, dote, numero et suppressione; 2° de earum clausura; 3° de accessu ad earum monasteria et locutione cum illis; 4° de earum confessariis; 5° de earum superioribus; 6° de illarum obligationibus; 7° de puellis apud eas educandis; 8° de statu monialium nunc in Gallia.

Punctum primum. — De fundatione monasteriorum in genere, et specialiter de monasteriis virginum eorumque dote, numero ac suppressione.

1° Ad legitime fundandum monasterium regulare, sive virorum, sive mulierum, requiruntur 1° beneplacitum Apostolicum, ex Sexto, l. 3, tit. 17, cap. unico, et l. 5, tit. 6, c. unico; 2° licentia episcopi in cujus diœcesi novum erigendum est monasterium, ex concilio Trid., sess. 25, c. 3, de Regul. Quidam inde voluerunt concludere beneplacitum Apostolicum, post citatum concilii Trid. decretum, amplius necessarium non esse; sed Bened. XIV, de Synodo diœces., l. 9, cap. 1, n. 9, ostendit sanctam synodum Trid. nihil auctoritati S. Sedis detraxisse, ac consequenter communem esse opinionem non licere regularibus, tam intra quam « extra Italiam, nova monasteria, » aut conventus, sive collegia fundare, sola episcopi localis auctoritate, sed Apostolicæ Sedis licentiam prætere necessariam esse; 3° consensus parochi, ut expresse docet Ferraris, verbo Conventus, art. 1, 36 et 41; 4° consensus regularium qui sunt intra quatuor millia, si agatur de Mendicantibus; 5° redditus annuus aut eleemosynæ consuetæ sufficientes sustentationi saltem duodecim religiosorum, ut Greg. XV definiuit per Const. Cum alias, 17 aug. 1612, et S. Cong. Concil. per decretum jussu Urbani VIII, die 21 junii 1625 editum. Episcopi est judicare an novus conventus habiturus sit unde duodecim religiosi congruenter vivere possint, illudque summo Pontifici testari; et similiter, an religiosi jam in eodem loco existentibus futurus sit noxius; Ferraris, v° Conventus, art. 2, n. 22 et 27. Monasteria exemptorum vel exemptarum in quibus non existunt saltem duodecim fratres aut monachi, Ordinarii loci visitationi, correctioni et omnimodæ jurisdictioni subjiciuntur, ex tenore bullar. Gregorii XV et Urbani VIII apud Ferraris relatarum.

2° Eadem servanda sunt pro instituendis novis puella-

rum monasteriis, ut expresse docet *Ferraris*, v^o *Conventus*, art. 1, n. 31, ac pro erigendis novis religiosorum conventibus, cum ea differentia quod monialium domus construendæ sint intra urbes vel oppida frequentia, aut saltem in loco ubi sint in tuta custodia : hoc inferitur ex concilio Trid., sess. 25, cap. 5, de Regul., præcipienti episcopis aliisque superioribus curare ut sanctimonialium monasteria extra mœnia urbis vel oppidi constituta, in urbes vel oppida transferantur, si ita videatur expedire. Nihil vero obstat quominus monasteria virorum in desertis locis, in montibus et silvis collocentur.

3° In monasteriis sub hoc regimine statutis, ut nunc communiter statuuntur, numerus monialium non determinatur : in incipienda fundatione paucæ sufficiunt ; postea numerus sine termino excrescere potest : et quoniam non est periculum ne novus conventus conventibus jam existentibus graviter noceat, nulla est ratio consensum aliorum regularium expetendi ; et de facto non expetit, sed tantum consensus episcopi, qui parochum de commodo et incommodo interrogat, si expedire iudicet.

Nunc autem in Gallia beneplacitum Apostolicum non requiritur ad novorum monasteriorum erectionem aut translationem, ut moniales lucrari possint omnes indulgentias suis institutionibus respectivis concessas. Sola episcoporum auctoritas ad nova hæc monasteria regulariter constituenda sufficit. Sic tradit responsio S. Pœnitentiariæ diei 2 augusti 1838 ad nos directa, et nova responsio ejusdem S. Pœnitentiariæ, diei 3 februarii 1841 magis explicita et data in forma authentica, *idque ex indulto SS. Pii VII a sanctissimo domino Papa Gregorio XVI iterum confirmato*.

4° Multa a diversis summis Pontificibus statuta fuerunt circa monasteriorum regularium unionem, suppressionem, exemptionem, episcopis subjectionem, quæ in præsentibus circumstantiis nullius fere sunt applicationis apud nos. Ea igitur brevitatis causa omitimus.

Punctum secundum. — *De monialium clausura eum appendice de clausura religiosorum.*

Clausura regularis in genere duo importat, scilicet prohibitionem egrediendi e monasterio et prohibitionem extranei in illud ingrediantur, nisi in certis circumstantiis et cum nonnullis conditionibus, quæ non sunt eadem pro viris et mulieribus, nec pro omnibus ordinibus.

1° Certum est clausuram respectu monialium, et a fortiori respectu religiosorum, ad essentiam religionis non pertinere, et usque ad Bonifacium VIII fuisse tantum consilii, valde quidem commendatam, non vero absolute præscriptam, ut aperte tradunt *Suarez*, t. IV, et *Pellizarius*, in-fol. t. II.

2° At Bonifacius VIII, relatus in Sexto, l. 1, tit. 16, cap. unico ; Concil. Trid., sess. 25, cap. 5, de Regul. ; S. Pius V, Const. *Circa pastoralis officii*, et altera Const. *Decori et honestati*, et Greg. XIII, Const. *Deo sacris*, strictam præscriperunt clausuram pro omnibus monialibus professis cujuscumque regulæ, ordinis et nominis, etiam Tertiariis in congregatione viventibus, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. Unde, quamvis clausura expresse non contineatur in regula cujuscumque monialis, continetur virtualiter in emissionem trium votorum, ita ut omnis professa in religione approbata excommunicationem majorem incurrat, si temere limites monasterii transgrediatur : eandem pœnam incurrerent omnes personæ, sive laicæ, sive ecclesiasticæ, quæ monialem quomodocumque adjuvant ad violandam clausuram, ei aperiendo, eam comitando, receptando, etc., et superiores licentiam ei concedentes, dignitatibus, officiis et administrationibus privantur, ut statuit S. Pius V, in Const. *Decori et honestati*.

Non est dubium quin summus Pontifex a clausura dispensare possit moniales solemniter professas.

Leo XII, die 22 decembris 1826, religiosas Sanctissimi Cordis Jesu approbavit, quamvis ex suo instituto strictis clausuræ legibus non subjiciantur.

3° Eam pœnam tamen non incurrunt qui monialem injuste egressam comitantur vel recipiunt, ad providendum ejus honori, castitati, vel urbanitatis, consanguinitatis, amicitiae, etc., gratia, quia hæc non sunt cooperatio ad clausuræ violationem.

4° Clausuram violant moniales et excommunicationem incurrunt in casibus sequentibus: 1° quæ ambobus pedibus terit ostium clausuræ, uno vel altero palmo, ut communius docent auctores, contra nonnullos; 2° quæ ascendit super tectum domus, ex decisione Cong. Episc. diei 16 septemb. 1609: si tectum correspondeat spatio extra clausuram sito, nullum est dubium; si vero correspondeat spatio intra clausuram jacenti, plures contendunt censuram non incurri. Observat *Ferraris*, v^o *Moniales*, art. 3, n. 11, resolutionem S. Cong. esse sine ulla distinctione; 3° quæ se dimitti facit per fenestram correspondentem viæ sæcularibus patenti, etsi totaliter non descendat, sed maneat suspensa: ita *Pelliz.*, t. II, et *Ferraris*, *ibid.*, n. 12; 4° quæ ascendit arborem in monasterio positam et procedit ad ramum supra spatium extra clausuram situm prominentem: ita *ibidem* et *ibid.* ex Const. Greg. XIII *Deo sacræ*; 5° quæ egreditur e janua clausuræ ad aliam ulteriorem claudendam, qua pateat aditus sæcularibus venientibus ad rotam, ad crates, seu ad loca colloquiis destinata, vulgo *parloirs*, ad domos contiguas a feminis servitricibus monasterii (*tourières*) habitatas, ad partem exteriorem suæ ecclesiæ, etc. Sic Greg. XIII in Const. *Deo sacræ*.

Quæ per fenestras extra monasterium prospiciunt vel se prospiciendas objiciunt, contra finem clausuræ peccant; censuram tamen non incurrunt, quia limites clausuræ reipsa non transgrediuntur; item nec quæ manum vel caput per fenestrellam cratis protendunt, propter eandem rationem.

5° Decretum concilii Trid. et Constitutiones summorum Pontificum circa monialium clausuram procul dubio recepta sunt in Gallia, ut fidem faciunt *Mémoires du Clergé*, t. IV, p. 1697; *Coll. Andeg.*, t. XII. Incurritur ergo excommunicatio in casibus memoratis, sed reservatio ejus non recepta est, aut consuetudine fuit abrogata;

nam episcopi ab ea absolvere solent, non solum quando est occulta, quod dictis Constitutionibus probabilius non est contrarium, sed etiam ubi est publica, quod eisdem Constitutionibus evidenter adversatur.

6° Ingressus intra septa monialium, absque juxta causa et legitima facultate, prohibitus est a Bonifacio VIII omnibus personis utriusque sexus sine censura; a concilio Trid., decreto citato, sub pœna excommunicationis, sed non reservata; a S. Pio V et a Greg. XIII, Const. *Ubi gratia*, sub pœna excommunicationis summo Pontifici reservatæ, intra Italiam et extra Urbem. Hæc igitur reservatio non existit in Gallia, etiam si ingressus fuisset ad malum finem aut prætextu licentiarum. Vide *Ferraris*, v^o *Monialis*, art. 3, n. 47 et 52.

7° Sub dicta prohibitione comprehenduntur 1° pueri et infantes utriusque sexus, ut sæpe sæpius declaravit Cong. Episc. et Regul., signanter die 22 martii 1580; 2° omnes active influentes in talem ingressum, ut sunt invitantes, consulentes, hortantes, approbantes, monstrantes iter, auferentes impedimentum, januam aperiennes, etc.; 3° prælati, episcopi, ipsimet cardinales respectu monasteriorum jurisdictioni suæ non subjectorum, ut infertur ex decreto concilii Trid. et Constitutionibus supra citatis.

8° *Sanchez*, *Suarez* et alii plures docebant imperatores et imperatrices, reges et reginas, eorum filios ac filias, fundatrices et insignes benefactrices clausuram monialium cum decenti comitatu ingredi posse, quia hujusmodi personæ, propter excellentiam et dignitatem, in prohibitione non continentur, nisi expresse nominentur: negabant alii plures, et *Bened. XIV*, Const. *Salutare*, diei 3 januarii 1742, indulta et privilegia respectu quarumcumque personarum etiam mentione speciali dignarum revocavit. Nulla nunc igitur persona claustra monialium ingredi potest sine legitima licentia: soli excipiuntur locorum Ordinarii et superiores quibus monasteria subjiuntur, « in tamen necessariis et servatis aliis de jure servandis, et non aliter omnino » sunt verba Const. *Bened. XIV*, § 3.

9° Licentiam ingrediendi clausuram monialium justa de causa concedere potest episcopus, propria auctoritate, pro monasteriis sibi subjectis, et tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, pro monasteriis exemptis, ex Conc. Trid., sess. 25, cap. 5, de Regul., et communi doctorum sententia. Idem potest vicarius generalis, si ad hoc habeat mandatum, juxta plures; non sufficit vero facultas generalis, ut S. Cong. Concil. a *Suarez*, t. iv, relata declaravit. Sed alii probabilius dicunt apud *S. Ligorium*, l. 7, n. 224, hoc speciale mandatum non esse requisitum, quia sub nomine Ordinarii vicarius generalis, qui facit unum cum episcopo, intelligitur. A fortiori idem potest vicarius capitularis, sede vacante.

10° Pro ingressu in monasteria regularibus subjecta, stando in jure concilii Trid., sufficere videtur licentia superioris regularis, et sic olim respondit S. Cong. Concil.; sed eadem Congreg. posterius magis clausuræ observationi consulere volens, facultate a summo Pontifice sibi tradita utens, decrevit die 13 nov. 1610, 21 maii 1630 et tandem 17 maii 1704, quod deinceps licentia superioris regularis non sufficeret, nisi accederet et licentia episcopi. Sic longe et expresse habet *Bened. XIV*, de Synodo diœces., l. 9, cap. 15, n. 7, qui affirmat Urbanum VIII approbasse quod definitum fuerat, et addidisse hujusmodi facultates ab episcopo solo concedendas esse.

11° *Sanchez*, *Suarez* et alii plures contendunt hanc licentiam dandam esse in scriptis sub pœna nullitatis etiam pro foro interno, quia concilium Trid. totis verbis dixit: « Ingressi autem intra septa monasterii nemini » liceat... sine episcopi vel superioris licentia in scriptis » obtenta sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. » Alii, ut *Lessius* et *Viva*, negant, dicentes scripturam requiri tantum pro foro externo, non autem ad valorem concessionis. Prior sententia videtur probabilior, ut pote textui decreti concilii Trident. conformis. Imo S. Congreg. Concil. exhibetur apud *S. Ligorium*, l. 5, n. 123, v^o *Hic*, ut declarans talem licentiam oportere esse expressam. Vide etiam, l. 7, n. 223.

12° Episcopus aut ab eo deputatus generalem concedere potest et debet licentiam ad tempus duraturam, v. g., ad sex menses, ad annum, introducendi in monasterium medicos et chirurgicos ordinarios, factores, syndicos, fabros, hortulanos, molitores, bajulos aliosque operarios ad servitium monialium necessarios, et superiorissa curare debet ut hæc licentia tempore opportuno renovetur. Nulla determinatur forma scripti: sufficit ut personæ introducendæ per suas qualitates in charta designentur cum motivis ingressus, et episcopus vel superior inscribit: *Valeat ad...* deinde: *Renovatur pro...* etc., et chirographum apponit. Quidam arbitrantur non requiri ut personæ aliter designentur superiori quam per earum professionem; sed *S. Ligorius* declarat, l. 7, n. 223, se huic opinioni acquiescere non posse, et censere necessarium esse ut superior cognoscat personarum qualitates, videlicet, an ingressuri sint viri probi, maturæ ætatis, etc. Advertit prælatum committere posse abbatissæ, vel confessario, vel alteri viro prudenti generalem facultatem concedendi licentiam introducendi in monasterium personas convenientes et ad talia et talia operum genera necessarias. Hujusmodi generales licentiæ concedi solent superiorissis in nostra diœcesi, ad minus singulis annis renovandæ.

Attamen *Pellizarius*, t. II, dicit licentiam pro medico renovandam esse singulis trimestribus, ex decisione S. Cong. Regularium, diei 27 martii 1588; postea tolerat eam pro medico et operariis in quolibet semestri renovari, et alteram ejusdem S. Cong. allegat responsionem. Nostra autem praxis in eo præcipue fundatur quod singulis annis tantum monasteria visitare soleamus.

13° Quælibet causa ad validitatem hujus licentiæ non sufficit, sed requiritur necessitas ex parte ipsius monasterii petita; dicit enim Concil. Trid.: « Dare autem tantum episcopus vel superior licentiam debet in casibus » necessariis: » in solam igitur monasterii utilitatem permittitur ingressus, non vero in gratiam exterorum, nisi jus naturale aut divinum aliud suadeat. Non tamen

stricta hic intelligitur necessitas, sed moralis, cum videlicet quævis rationabilis causa intervenit, ut aiunt *Sanchez, Barbosa, S. Ligorius* et alii, qui dicunt minorem requiri causam pro ingressu feminae quam viri, consanguineae quam extraneae, pro ingressu diurno quam nocturno, etc. Sed talis licentia concedi non potest ad assistendum caeremoniis religiosis, ad visitandas moniales infirmas, et multo minus ad videnda loca interiora. Clerus ad sepulturas monialium clausuram ingreditur; id statuitur generaliter in earum caeremonialibus libris.

In necessitatibus quæ nullam patiuntur moram, ut in casu incendii, violentiæ et similium, nulla requiritur licentia ad ingrediendum, neque ad egrediendum, quia lex humana non obligat cum tanto incommodo.

14° Qui habent licentiam ingrediendi pro uno servitio præstando, eo peracto, ingredi iterum non possunt ad aliud faciendum; ad eum vero locum tantum ubi agere debent ire possunt, et non excusarentur si curiositatis causa per monasterium divagarent, atque mortaliter peccarent, juxta *S. Ligorium*, si, finito negotio, diu commorarentur intra clausuram; secus, si brevis sit mora, et in utroque casu non incurritur excommunicatio, saltem probabilius, quia legitima existit licentia ingrediendi, et violatio, ut pote odiosa, in sensu stricto intelligenda est. Imo qui parum immoratur, etiam a veniali excusari potest, quia hoc præceptum, ut morale, morali modo est accipiendum, et sic usu receptum est. Ita plures apud *S. Ligorium*, l. 7, n. 228, qui cum *Diana* aestimat quadrantem esse moram brevem.

15° Medicus ex justa causa cum debita licentia monasterium intrans, duabus monialibus associari debet, inquit *S. Ligorius*, n. 226, et intrare solus, nisi infirmitas sit valde gravis; quo in casu alios, ex consensu abbatis vel superiorissæ, si prælatus consuli nequeat, secum ducere potest. Medicus vero extraordinarius ad nutum monialium introduci non potest.

16° Moniales clausuram violantes et qui eas in tali violatione adjuvant, excommunicationem in decreto concilii

Trid. et in Const. summorum Pontificum latam, signanter in Const. S. Pii V *Decori*, diei 24 jan. 1570, incurrunt, ut generaliter docent auctores; quædam tamen justæ exprimuntur causæ egrediendi in Const. S. Pii V, nempe *causa magni incendii, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ*; sed requiritur ut episcopo loci manifestatæ fuerint, si per tempus liceat, etiamsi monasterium esset exemptum, et ab eo expresse in scriptis approbatæ. Hæc igitur licentia a superiore regulari concedi non potest, nec ob infirmitatem quantumvis gravem, quæ periculum contagionis non inducit; talis quippe casus in bulla non continetur, et insuper, eo admissio, lex clausuræ magnum subiret detrimentum, quia tales morbi frequenter occurrunt.

Si autem periculum graviter urgeret et nullam pateretur moram, ut in magno incendio, in inundatione, in ruina domus, non expectanda foret Ordinarii licentia ad exeundum, ut patet, quia lex ecclesiastica in tali circumstantia non obligat.

Periculo autem transacto, aut curatione morbi contagiosi finita, monialis egressa statim redire tenetur, quia, cessante causa dispensationis, cessat ipsa dispensatio. Ita *Sanchez, Bonacina, S. Ligorius*, etc. Dicunt tamen vocem *statim* moraliter intelligendam esse et a mortali excusant monialem quæ moram per unum aut duos protraheret dies.

17° *Suarez, Pellizarius, Ferraris* et alii dicunt monialem e monasterio in aliud fundandum aut jam existens transferri non posse cum solo Ordinarii consensu, sed requiri insuper licentiam Sedis Apostolicæ, etsi translatio fiat ad monasterium ejusdem ordinis. Bened. XIV, Const. *Pastor bonus*, diei 13 april. 1744, § 36, tribuit majori Pœnitentiario facultatem concedendi monialibus tantum ultra montes existentibus transitum ab uno monasterio in aliud, legitima concurrente causa, « committendo » tamen facultatem hujusmodi transitus admittendi et » exsequendi arbitrio Ordinarii, cum clausis opportunis » pro casuum varietate. » Hæc quidem intelligenda nobis videntur de monialibus exemptis; nam translationes

aliam monialium quotidie fiunt cum litteris obedientiæ episcopi cui subijciuntur, et in opere gallico, *les Mémoires du Clergé*, t. VI, p. 635, 638 et 639, hoc supponitur ut consuetum.

18° Duplex communiter distinguitur clausura, una quæ dici potest necessaria, jure universali apud regulares recepta, cui certa ita subjacent loca ut ab ipsis superioribus clausuræ subtrahi nequeant, qualia sunt dormitoria, rectoria, etc. Alia vero clausura est arbitraria, quæ non eodem modo apud omnes observatur et variari potest secundum episcoporum aut prælatorum generalium prudentiam. Hæc clausura vel stricta est si nempe non admittat extraneos, vel minus stricta si eos admittat, licet pro regularibus clausura reputetur: sic in monasteriis Hospitalium, præter claustrum regulare, quoddam determinatur spatium sæcularibus non interdictum, per quod moniales pro servitio hospitii circumire possunt: si limites ejus transgredierentur, excommunicationem incurrerent; item et sæculares, si ex hoc spatio in loca regularia penetrarent.

19° Nullibi invenimus statutum quid præcise requiratur ut loca sint stricte regularia: certum est clausuram debere esse talem ut nec sæculares nec moniales eam sine scalis aliisque instrumentis transgredi possint. Unde non sufficeret fossa, rivulus, sepes, etc. Communiter erigitur murus quindecim pedibus supra solum elevatus, cum portis conventualibus bene clausis sera cujus clavis apud abbatissam vel superiorissam deponitur: nullæ debent esse fenestræ juxta sæcularia loca, aut ita sint dispositæ ut per illas transire possibile non sit.

20° In fundatione monasterii assignantur loca quæ reputantur regularia, eo sensu quod moniales inde exire nequeant, licet sæcularibus non prohibeantur donec stricta existat clausura. Melius tamen esset ea palis, sepe vel saltem fossa circumcludere, donec murus extruatur, quam relinquere patentia. Episcopi est vel superioris ab eo delegati hæc omnia determinare.

De clausura religiosorum.

1° Religiosi in claustrum seu in conventu viventes ad quamdam tenentur clausuram, ut ex variis juris capitibus constat, et præsertim ex Constitutionibus S. Pii V. *Regularium personarum*, diei 24. octobris 1556, et Gregorii XIII. *Ubi gratia*, diei 18 junii 1575; sed eadem non est pro iis clausura ac pro monialibus, ut omnes fatentur. Hinc 1° ingressus virorum in claustra religiosorum nulla lege prohibetur; 2° idem locus potest esse simul intra clausuram pro religiosis, et extra pro mulieribus, ut ecclesia, chorum, sacristia, locutorium, in quibus mulieres reperiri queunt cum religiosis; 3° egressus e monasterio prohibetur quidem religiosis, potius usu et consuetudine aut virtute obedientiæ, quam jure expresso; sed, ex licentia superioris monasterii pro arbitrio ejus concedenda, egrediuntur, munia ecclesiastica exercent, itinera faciunt, etc.

2° Attamen egressus sine licentia est de natura sua peccatum mortale, propter grave obedientiæ vinculum: fit autem veniale ex levitate materiæ, si nempe sit in die et ad breve tempus.

3° Ex Constitutionibus S. Pii V. et Greg. XIII. citatis, ingressus mulierum intra religiosorum claustra, exceptis imperatricibus, reginis et aliis quibusdam, prohibebatur sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, in Gallis probabiliter non receptæ, et religiosi eas intrudentes, vel intrare permittentes, officiis privati, ad alia obtinenda inhabiles, et a divinis ipso facto suspensi declarabantur. Bened. XIV. per Const. *Regularis disciplina*, diei 2. januarii 1742, omnes prædecessorum suorum Constitutiones sub eisdem censuris et pœnis confirmavit, quæcumque privilegia revocavit, superioribus, prælatis et quibuscumque personis ecclesiasticis, etiam S. R. E. cardinalibus, interdixit facultate concedendi quibusvis feminis licentiam septa religiosorum ingrediendi, sub quolibet prætextu. Solas excipit nobiles feminas quarum

majores, aut pro tempore existentes de familia, monasterii fuissent fundatores aut insignes benefactores, ac consanguineas et affines domini temporalis in cujus territorio situm est monasterium, modo litteras habeant Apostolicas, easque in forma authentica antistiti ordinario exhibeant; idque non vagandi, otiandi, comedendi, cœnandi, per ambulacra, cubicula, cœnacula aliaque loca et officinas discurrendi causa, sed ecclesias accedendi et pietatis officia exercendi gratia fiat.

4° Multi inter quos *Suarez*, *Pellizarius* et *Billuart* contendunt puellas usum rationis nondum habentes, id est septennio minores, sub prohibitione non comprehendendi, quia præcepti sunt incapaces et ad peccatum excitare non valent. Sed alii non minus docti contrariam sententiam tuentur, dicentes Constitutiones supradictas nullas excipere mulieres et pœnas decretas non cadere quidem in puellas usu rationis carentes, sed in religiosos eas introducentes.

5° Nomine conventus non intelligitur domus privata, in qua unus vel alter habitat religiosus; neque domus in qua resident religiosi dum monasterium ædificatur, nisi muro vel sepe esset circumclusa, et conventus judicaretur constitutus; neque hospitia, prioratus aliaque loca in quibus divinum officium communiter non celebratur.

6° Sola violatio clausuræ necessariæ vel etiam arbitrariæ, strictæ, uti superius explicata fuit, sub censuris aliisque pœnis prohibetur. Unde non comprehenditur sub ea denominatione clausura minus stricta, ad quam pertinere communiter censentur domus et officina exteriores, hortus, pomaria et deambulacra a conventu per murum separata et ad quæ patet aditus aliter quam per claustrum. Ita *Billuart*, t. xii, plures citans summos Pontifices.

Cæterum, ut diximus, episcopi aut superioris generalis est omne dubium tollere, determinando quæ loca ad clausuram strictam vel minus strictam pertineant.

Punctum tertium. — *De accessione ad monasterium monialium et locutione cum illis.*

1° Accessus ad monasteria monialium, sine rationabili causa, stricte omnibus prohibetur, clericis sub pœna suspensionis, et laicis sub pœna excommunicationis, Decretal. l. 3, tit. 1, cap. 8; Sexto, lib. 3, tit. 33, cap. unico, *Periculoso*. Caput *Periculoso* est ipsamet Bonifacii VIII Constitutio quam Concil. Trid., sess. 25, cap. 3, de Reg., renovat, et in qua expresse habetur, ut nulli inhonestæ vel honestæ personæ ingressus vel accessus ad easdem (moniales) pateat, nisi rationabilis et manifesta existat causa, et obtenta fuerit specialis licentia ab eo ad quem pertinuerit eam concedere. Unde *Suarez*, *Pellizarius*, *Ferraris*, *S. Ligorius* aliique auctores inferunt accedentes ad moniales, sine rationabili causa et debita licentia, ad colloquendum cum illis, cum una ex illis, mortaliter peccare. Quia tamen in capite Decretalium citato dicitur: *Si quis monasteria sanctimonialium frequentare præsumserit*, concludunt eos qui, seclusis gravi contemptu et notabili scandalo, semel aut iterum ad moniales accederent sine rationabili causa et debita licentia, venialiter tantum peccaturos, quia non est frequentatio.

2° Patres et matres, fratres et sorores monialium non comprehenduntur in prohibitione, ut constat ex pluribus SS. Congregationum Concil. et Episc. decretis: cum suis ergo filiabus et sororibus semel tantum in hebdomada, sine licentia, colloqui possunt, diebus non prohibitis, id est, extra Adventum, Quadragesimam et dies dominicas. Sic expresse habet S. Cong. Episc. et Reg. diei 20 sept. 1593. Excipitur tamen casus in quo constitutionibus monasterii vel ex speciali decreto episcopi, prohiberentur ipsi parentes et consanguinei seu affines in secundo gradu, et tunc, nisi aliud obstaret, deberent obtinere licentiam, ad annum, loquendi semel in mense cum monialibus sibi in primo et secundo gradu conjunctis, ex decisione S. Cong. Episc. et Reg. diei 10 feb. 1599.

3° Nunquam regulares moniales aut alias feminas in-